

SPOT svetovanje Koroška: Koriščenje pravic iz naslova starševskega varstva za samostojne podjetnice

V poslovnem svetu še vedno prevladujejo moški, kljub temu, da trend današnjega časa narekuje velike vzpodbude ženskam k odločitvi za ustanovitev lastne samostojne poti. Prav vzpodbuda in težnja k enakopravnosti med ženskimi in moškimi predstavniki, povečuje delež ženskih predstavnic v poslovnem svetu.

Ženske podjetnice so tiste, ki se v svoji samostojni karieri znajdejo v situaciji, ko želijo ustvariti družino oziroma načrtujejo prihod novega družinskega člana. Pri tej odločitvi se slednje soočajo s vprašanji, do katerih pravic iz naslova starševskega varstva so upravičene.

Pravica do materinskega dopusta in nadomestila pripada vsem samostojnim podjetnicam in ga lahko pričnejo koristiti 28 dni pred predvidenim dnevom poroda, ki ga določi ginekolog/inja. Vendar pri tem velja pogoj, da imajo pridobljen status fizične osebe z dejavnostjo (odprt polni s.p.) kadarkoli predhodno, oziroma najkasneje do 29. dne pred predvidenim dnevom poroda, saj morajo biti zavarovane za starševsko varstvo, kar v praksi pomeni, da podjetnice plačujejo prispevek za zavarovanje starševskega varstva, ki znaša 2,10 eur (pri upoštevanju plačevanja minimalnih prispevkov do države RS iz naslova s.p.) na mesec in le-tega redno plačujejo do 20. dne v mesecu za pretekli mesec.

Pravico do materinskega dopusta in do prejema materinskega nadomestila samostojna podjetnica uveljavlja istočasno, kot tudi pravico do starševskega dopusta in starševskega nadomestila, vendar v slednjem najpozneje 30 dni pred iztekom materinskega dopusta.

Materinski dopust traja 105 dni. V kolikor mati ne nastopi z materinskim dopustom 28 dni pred predvidenim datumom poroda, le-tega ne more izrabiti po rojstvu otroka. Obstaja izjema, kadar porod nastopi pred predvidenim dnevom poroda. V primeru kadar mati še ni nastopila z materinskim dopustom do dneva poroda, mora nastopiti z dnem rojstva otroka.

Ko se uveljavljajo pravice do materinskega dopusta in nadomestila ter starševskega dopusta in nadomestila, je naloga samostojne podjetnice, da največ 60 dni pred predvidenim dnem poroda (najkasneje do dneva nastopa porodniške) odda vlogo (dosegljiva na spletni povezavi: <https://e-uprava.gov.si/podrocja/vloge/vloga.html?id=804>) na Center za socialno delo na področju, kjer ji je dodeljeno stalno prebivališče.

Po preteku materinskega dopusta, prične veljati starševski dopust. Starševski dopust definiramo kot dopust, ki je s strani staršev namenjen nadaljnji negi in varstvu otroka, neposredno ko preneha veljati materinski dopust. Tako mati kot tudi oče, oba imata pravico do starševskega dopusta. Starševski dopust traja v časovnem obsegu 130 dni, pri čemer velja tudi prenos starševskega dopusta iz očeta na mater in obratno. Pri tem velja, da mati lahko prenese 100 dni starševskega dopusta na očeta, 30 dni pa je neprenosljivih, medtem ko oče lahko vseh 130 dni prenese na mater in tako mati izrabi vseh 260 dni starševskega dopusta, v primeru slednjega morata skleniti dogovor z vlogo obrazca S-2/1 dosegljivo na: <https://www.scsd.si/centri-za->

[socialno-delo/delovna-podrocja-csd/starsevsko-varstvo/](#) . 75 dni starševskega dopusta lahko starša tudi preneseta in izrabita najkasneje do končanega prvega razreda osnovne šole otroka v trajanju najmanj 15 dni in največkrat dvakrat letno. Starševski dopust lahko starša koristita tudi v strnjeni obliki, polni ali delni odsotnosti z dela.

Samostojna podjetnica ima pravico do starševskega nadomestila, če je zavarovana za starševsko varstvo, ki ga določa 8. člen ZSPD-1 (Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih). Kadar se dopust izrabi v strnjeni obliki – delne odsotnosti z dela, zavarovancu pripada pravica do prejema nadomestila v sorazmernem delu delne odsotnosti z dela.

Višina materinskega nadomestila se za samostojno podjetnico izračuna na podlagi povprečne osnove, od katere so bili obračunani prispevki za starševsko varstvo v zadnjih 12 mesecih pred vložitvijo vloge za materinski dopust. Pri tem velja, da izplačilo nadomestila ne sme biti nižje od 55 % minimalne plače tudi v primeru, ko so bili za zavarovanko obračunani prispevki, ki so bili krajši od 12 mesecev. Minimalna bruto plača v Republiki Sloveniji je 940,58 eur, torej ob upoštevanju 55 % vrednosti minimalne bruto plače, prejem nadomestila ne sme biti manjši od vrednosti 517,30 eur.

Za polno odsotnost z dela višina nadomestila od 1.1.2019 znaša 100 % osnove, nadomestilo za delno odsotnost z dela pa je enako sorazmernemu delu delne odsotnosti z dela.

Pravico do dela s skrajšanim delovnim časom zaradi starševstva ima:

- eden od staršev, ki neguje in varuje otroka, do 3 leta starosti otroka;
- eden od staršev, ki neguje in varuje težje ali zmerno gibalno oviranega otroka ali zmerno ali težje duševno prizadetega otroka, in sicer tudi po 3 letu starosti otroka, vendar največ do dopolnjenega 18. leta starosti otroka;
- eden od staršev, ki neguje in varuje najmanj 2 otroka, in sicer do končanega prvega razreda osnovne šole najmlajšega otroka, pri čimer je 1 leto izrabe pravice neprenosljivo za vsakega od staršev.

Izjemoma lahko eden od staršev pravico do krajšega delovnega časa v celoti izrabi sam. Takšne pravice veljajo tudi za enega od staršev, ki si na podlagi svoje dejavnosti sam plačuje prispevke za socialno varnost za najmanj 20 ur tedensko ter neguje in varuje otroka.

Kadar starš opravlja delo v zmanjšanem obsegu zaradi starševstva, velja da mora krajši delovni čas obsegati najmanj polovično tedensko delovno obveznost (20 ur od 40 ur). Torej velja, da samostojna podjetnica za 20 ur sama plačuje prispevke za socialno varnost, za preostalih 20 ur za katere koristi skrajšani delovni čas iz naslova starševstva pa plača Center za socialno delo, pri kateremu organu tudi odda vlogo za uveljavljanje te pravice.

Pri uveljavljanju pravice do plačila sorazmernega dela prispevkov za socialno varnost zaradi krajšega delovnega časa bodite pozorni, da se pravica do plačila sorazmernega dela prispevkov

za socialno varnost do polne delovne obveznosti uveljavlja najkasneje 30 dni po pridobitvi pravice do dela s krajšim delovnim časom. Obrazec S-3/1 dosegljiv na povezavi: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/druzina/Obrazci/Obrazec-S-3-1.pdf> .

Samostojne podjetnice, ki vam je dodeljena pravica do prejema materinskega nadomestila, ne smete opravljati dela. ZSPD-1 (Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih) namreč določa, da se prejem nadomestila preneha, če Inšpekcija nadzora delovnih razmerij v okviru Inšpektorata Republike Slovenije ugotovi, da ste opravljale delo v okviru svoje oblike samozaposlitve in sočasno prejemale materinsko nadomestilo, to vzdrži kot kršitev in boste morale vrniti celotni znesek prejema starševskega nadomestila skupaj z določeni obrestmi. Čas porodniške je namenjen varstvu otroka (od 8.00 do 16.00 ure) in samostojna podjetnica v tem času ne sme delati v okviru svoje samostojne dejavnosti. V svojem prostem času sicer samostojna podjetnica lahko dela, vendar mora biti to delo honorarno.

Samostojna podjetnica lahko ima v času materinstva odprt s.p., vendar dela ne sme opravljati sama. Kadar samostojna podjetnica želi, da se v njenem podjetju poslovanje opravlja nemoteno, lahko:

- zaposli osebo, ki bo za čas porodniške opravljala delo;
- imenuje prokurista;
- z osebo sklene podjemno pogodbo;
- delo opravlja študent z študentsko napotnico.

Vendar obstaja izjema, da lahko samostojna podjetnica, ki koristi porodniški dopust in prejema starševsko nadomestilo opravlja delo v okviru avtorske pogodbe ali kakšni drugi civilni pogodbi, ki je opredeljena v Obligacijskem zakoniku.

Tudi v primeru, ko samostojna podjetnica uveljavlja pravico do skrajšanega delovnega časa iz naslova starševstva, delo samostojne podjetnice opravlja le 4 ure na dan, preostali čas je namenjen izključno varstvu otroka. V primeru inšpekcijskega nadzora, bo morala samostojna podjetnica dokazati, da je na dan opravila 4 ure dela za svojo registrirano dejavnost.

Pomembno je, da kadar samostojna podjetnica uveljavlja delo po skrajšani obliki dela, mora ob prejemu odločbe iz Centra za socialno delo spremeniti število ur zaposlitve pri svojem zavarovanju. To stori tako, da se oglasi na najbližji SPOT točki in pri obrazcu M1 spremeni število ur, iz polnih 40/40 ur zaposlitve v 20/40 ur zaposlitve. Iz tega naslova, si polovico prispevkov plača podjetnica sama, preostalo polovico pa država.

Povsem drugače pa velja za tiste ženske, ki imajo t.i. popoldanski s.p.. Le-te so pri svojem delodajalcu vključene v obvezna socialna zavarovanja (obrazec M1) za polni delovni čas in porodniško nadomestilo koristijo iz te vrste zaposlitve. Medtem, ko ima njihov postranski poklic, t.i. popoldanski s.p. podlago zavarovanja M12 – zavarovanje za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni, morajo le-te v času porodniškega dopusta in prejema starševskega nadomestila kljub temu mesečno plačevati »pavšal« v višini 73, 48 eur. Tudi pri tem načinu velja, da dela ne smejo opravljati v času porodniškega dopusta in prejema starševskega nadomestila.

Do sedaj smo omenili pravice do materinskega dopusta in prejema materinskega nadomestila ter porodniški dopust in prejem porodniškega nadomestila, vendar moramo omeniti tudi to, da samostojni podjetnici v času porodniškega dopusta pripada tudi pravica do plačila mesečnih obveznih socialnih zavarovanj t.i. plačilo prispevkov s strani države. Tako, da v času porodniškega dopusta samostojna podjetnica ne plačuje prispevkov.

Veliko samostojnih podjetnic, ki nameravajo zanositi, pred tem razmišljajo tudi ali bi plačevale višje prispevke, da bi kasneje prejele višje denarno nadomestilo? Pri tem moramo biti pozorni tudi na ostale faktorje, ki medsebojno vplivajo, in sicer, povišanje osnove za zavarovanje vpliva na ostale socialne transferje, kot je na primer otroški dodatek. Prav tako izplačilo nadomestila ne sme biti višje od dvakratnika vrednosti povprečne mesečne plače v Republiki Sloveniji. Povprečna mesečna bruto plača v Republiki Sloveniji znaša 1.812,66 eur, torej izplačilo ne sme biti višje od 3.625,32 eur bruto, če upoštevamo dvakratnik vrednosti povprečne mesečne plače v RS.

Za SPOT svetovanje Koroška
RRA Koroška d.o.o.:
Danijela Uran, podjetniška svetovalka

Ravne na Koroškem, 29.10.2020

Viri:

1. Mladipodjetnik.si [online]. Dostopno na: <https://mladipodjetnik.si/podjetniski-koticek/racunovodstvo/prispevki-za-s-p-v-casu-porodniskega-dopusta> (26.10.2020).
2. Republika Slovenija, eUprava [online]. Dostopno na: <https://e-uprava.gov.si/podrocja/vloge/vloga.html?id=804> (26.10.2020).
3. Skupnost centrov za socialno delo Slovenije [online]. Dostopno na: <https://www.scsd.si/centri-za-socialno-delo/delovna-podrocja-csd/starsevsko-varstvo/> (28.10.2020).
4. Zakonodaja.com [online]. Dostopno na: <https://zakonodaja.com/zakon/zsdp-1/8-clen-zavarovanci-za-starsevsko-varstvo> (28.10.2020).

5. Republika Slovenija, gov.si [online]. Dostopno na: <https://www.gov.si/teme/minimalna-placa/> (28.10.2020).
6. Republika Slovenija, Statistični urad [online]. Dostopno na: <https://www.stat.si/statweb/Field/Index/15/74> (28.10.2020).

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska Unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj www.eu-skladi.si